

2. Podle církevní tradice, kterou uvádí křesťanský historik Eusebius († 339), jistý Pantaenus z Alexandrie na konci 2. století prý objevil doklady o misijním působení Bartoloměje v Indii (srv. *Historia Ecclesiastica* V,10,3). Místo úmrtí tohoto apoštola je nejisté, obvykle se uvádí Albanopolis v Arménii. Ve středověku se vžilo vyprávění o jeho smrti stažením kůže (srov. Michelangelův *Poslední soud* v Sixtinské kapli, kde je zobrazen Bartoloměj, jak drží v levé ruce vlastní kůži). Bartolomějovy relikvie jsou uchovávány v Římě v kostele sv. Bartoloměje na Tiberském ostrově.
3. V seznamu apoštolů ve Skutcích apoštolů Bartoloměje předchází Tomáš (Sk 1,13).
4. Mt 3,1; 11,11n; 14,2,8; 16,14; 17,13; Mk 6,25; 8,28; L 7,20.33; 9,19.
5. Na základě perikopy Mk 1,16–20, která zmiňuje syny Zebedeo-
vy mezi prvními povolányými učedníky, je odedávna nejmenova-
ný učedník v J 1,35–40 ztotožňován s Janem Zebedeovým, jenž
je rovněž spatřován v označení „učedník, kterého Ježíš miloval“
(J 13,23; 19,26; 20,2; 21,7.20; srv. 18,15).
6. Ondřej ale není výslovně zmíněn v L 5,1–11.
7. Jedná se o lokalitu, jež je odlišná od současného poutního místa
Kefr Kenna, které se nachází 6km severovýchodně od Nazareta.
Upřednostnění *Khirbet Qana* se nezakládá jenom na etymolo-
gii (na základě řeckého slova *Kana* se očekává semitské označení
s počátečním písmenem *q*), ale lépe odpovídá také lokalizaci do-
svědčené u Josepha Flavia (*Vita*, § 86).
8. Podle Midr Qoh 5,11 (28a) rabi Aqiba (+ 135 po Kr.) sedával pod
fíkovníkem, když bádál v Písmu a vyučoval o něm. V MidrHL 4,4
se uvádí, jak hovoří rabí Abba ben Kahana (kolem r. 310) o učen-
cích docela všeobecně jako o těch, kteří sedí pod olivovníkem,
vinnou révou a fíkovníkem, a zabývají se Tórou.
9. Text J 1,48.50 byl také vztažen na prorocství v Oz 9,10b a sezení
pod fíkovníkem bylo dáno do souvislosti s myšlenkou vyvolení.

OBRÁCENÍ APOŠTOLA TOMÁŠE ANEB OBRÁCENÍ PODLE JANA

JIŘÍ PAVLÍK

*Vide Thoma, vide latus,
vide pedes, vide manus,
noli esse incredulus. Alleluia*

*Quando Thomas vidit Christum,
pedes, manus, latus suum,
dixit: Tu es Deus meus. Alleluia¹*

Texty Písma přinášejí mnoho rozmanitých svědectví o konverzích nejrozličnějších osob. Některá z těchto obrácení ústí ve velmi radikální změnu života, jiná jsou prostou změnou smýšlení, přehodnocením stanoviska a názoru. Některá vyprávění o konverzích hrají ve struktuře biblického textu dalekosáhlejší úlohu jako počátek významného příběhu – např. obrácení Abrahamovo –, anebo dokonce jako jakási etiologická předmluva ke vzniku samotného textu, jak je tomu u líčení konverze apoštola Pavla, který je zároveň autorem nemalé části Nového zákona. Jiná jsou jen bezvýznamným epizodickým zastavením biblického vypravěče, jako třeba křest etiopského dvorana ve Sk 8,26–39. Typologii těchto rozmanitých příběhů necháme však nyní stranou a zaměříme se v úvahách hlavně na jednu novozákonní konverzi.

Tomáš v tradici evangelií

Budeme uvažovat o kratičké epizodě obrácení apoštola Tomáše, který vešel do pořekadel jako „nevěřící“. Shrňme si nejprve

těch pár drobností, které o něm víme. Nebudeme si však klást otázky jako historikové, abychom si nemuseli odpovědět, že spolehlivého o něm nevíme dohromady nic. Nebudeme hovořit o událostech, nýbrž jen o jejich literárních obrazech, aniž bychom se snažili pronikat k tomu, co a jak se stalo skutečně. Při takovém úsilí by se totiž celá literární zpráva rozpustila v nejistotě, vyprázdnila a ztratila svůj možná symbolický obsah, který však mohl být ve strategii svého autora důležitější než historická pravda sama.

V samotném biblickém textu je po apoštolu Tomášovi stop poměrně málo.² V synoptických evangeliích je jeho postava jmenována vždy jen jednou, a to pokaždé v seznamu apoštolů, který následuje po zprávě o vyvolení Dvanácti (srv. Mt 10,3; Mk 3,18; L 6,15). Pro synoptiky byl tedy Tomáš pouhou položkou katalogu, jednotkou v řadě dalších, která se ve srovnání s ostatními ničím nevyznačovala. Mohli bychom říci, že jejich sdělení je historickým minimem, díky kterému lze nanejvýš stěží popřít větu, že jakýsi Tomáš patřil do úzké skupiny dvanácti Ježíšem privilegovaných učedníků. Podobně jsou na tom Skutky apoštolů, ve kterých Tomáš figuruje také pouze jednou a také v seznamu apoštolů, když byli po Ježíšově nanebevstoupení shromážděni v Jeruzalémě a čekali na zaslíbený křest Duchem svatým (srv. Sk 1,13). Ani zde tedy jeho zmínění nepřekračuje hodnotu holé fakticity.

Jinak je tomu ale v Evangelii podle Jana, které přináší i v řadě dalších případů odlišné verze a mnoho slov, řečí a příběhů, které synoptická tradice nezná, nebo vypouští. Jeho autorovi jako by nešlo o uchování faktické stránky tradic o Ježíšově působení, nýbrž o symboliku událostí. O Tomášovi padne v celém evangeliu více zmínek. – Když například Ježíš plánoval návrat do Judska, aby vzkřísil z mrtvých přítele Lazara, přestože mu v Judsku nedlouho předtím hrozilo kamenování, byl to právě Tomáš, řečený Dvojče, kdo vybídl váhající učedníky: „Pojďme i my, ať zemřeme s ním“ (srv. J 11,4–16). Jindy, když měl zase Ježíš v Janově podání jeden ze svých hádankovitých projevů, ve kterém učedníkům říká, že v domě jeho Otce je mnoho příbytků a že odejde, aby jim tam připravil místo, a že cestu, kam jde, oni znají, zareagoval Tomáš: „Pane, nevíme, kam

jdeš. Jak můžeme znát cestu?“ (srv. J 14,2–5). Evangelista tentokrát využil postavu apoštola Tomáše v oné roli, která v jeho evangeliu pomáhá na svět Božímu slovu. Bývá to ovšem služba poněkud nevďečná, jež spočívá v přiznání vlastní nechápavosti. Taková je totiž častá pisatelova literární strategie při komponování dialogů jeho evangelia. Ježíš v nich mluví k posluchačům nejprve obrazně, jako by je zkoušel, zdali už jeho teologické metafory jednou pochopí. Oni ale stále nechápou, stále jeho slovům rozumějí ve vlastním, nepřeneseném smyslu a dávají mu svým nepochopením stále znovu příležitost, aby své výroky rozvinul nebo upřesnil. Tak i Tomáš, když zde tuto roli dostává, klade onu svou nechápvou otázkou, jíž vdčíme za Ježíšovu odpověď „Já jsem cesta, pravda a život“ (J 14,6) – odpověď, která – to si přiznejme – možná více zakřikla tazatele, než osvětlila otázku, avšak oč je tajemnější, o to jako by byla slavnější a teologicky plodnější.

Tomášova otázka je položena s velkou přímostí a nevzrušenou racionalitou a výzva, kterou pronesl k učedníkům výše, svědčí o jeho statečnosti a oddaném přátelství k Ježíšovi. Jinak Tomášův charakter vykreslen není. Evangelista nevypráví ani o tom, jak se Tomáš přidal k učedníkům. V jeho podání to vypadá, jako by si Ježíš vybral pouze Ondřeje a Šimona Petra a Filipa a Natanaela. Ostatní se zřejmě na skupinu nabalovali jako sněhová koule a zůstávali beze jména zahrnuti pod označení „učedníci“ nebo „Dvanáct“;³ dokud nenastala v Janově scénáři správná chvíle pro vstup konkrétního jednotlivce na scénu. Žádná zpráva o vyvolení Dvanácti, žádný katalog. Jana zkrátka data encyklopedického charakteru, která nesouvisejí s jeho symbolickým plánem, příliš nezajímají. Mohlo by být proto zajímavé spekulovat, proč se tu na rozdíl od synoptiků věnuje tak malá pozornost např. synům Zebedeovým nebo proč podle vyprávění tohoto evangelisty patřili k prvním povoláním Filip, který je u synoptiků také jen bodem v seznamu apoštolů, nebo jinak úplně neznámý Natanael. To už bychom se ale vzdalovali od tématu příliš daleko.

Tomášovo obrácení

Křesťanská konverze nemusí být nenadálý a radikální životní obrat zcela do protisměru, jak se to povedlo, nebo snad spíše přihodilo apoštolu Pavlovi. Někdy je to možná dlouhodobý, ba i celoživotní proces, který nemusí časově předcházet připojení se ke Kristovým učedníkům či vstupu do křesťanského společenství, ale může také následovat až po něm. Tak to bylo zřejmě u Dvanácti, kteří přes mužná slova a odvážná rozhodnutí často nechápali, k čemu byli vlastně povoláni, – a to nejen v Evangelii podle Jana.⁴ I Šimon Petr, který je napříč evangelií nejčastěji zmiňovaným apoštolem, bývá ukazován, jak nerozumí. Jako tehdy, když měl u sebe v Getsemanské zahradě meč a neváhal ho použít, aby Ježíš nemusel pít kalich, který mu dal Otec (srv. J 18,10–11), nebo když se chvíli nato k Ježíšovi neznal, aby ten kalich nemusel pít spolu s ním.⁵

Ani Tomáš nechápal a nebyl od samého začátku plně zasvěcen. K jeho zasvěcení, obrácení a vyznání dochází v Evangelii podle Jana teprve ve 20. kapitole. Když byli učedníci po vzkříšení pohromadě a měli ze strachu před Židy zavřené dveře, objevil se najednou Ježíš mezi nimi a řekl jim – „Pokoje vám“ – Tomáš ale s nimi zrovna nebyl (srv. J 20,19–24).

A tak mu ostatní učedníci říkali: „Viděli jsme Pána.“ On jim ale řekl: „Neuvěřím tomu, jestliže neuvidím na jeho ruku rány po hřebecích a jestliže do těch ran po hřebecích nevložím svůj prst a jestliže nevložím svou ruku do jeho boku.“ Osmého dne nato byli učedníci opět uvnitř a Tomáš s nimi. Ježíš přišel, ač byly dveře zavřeny, a postavil se před ně a řekl: „Pokoje vám.“ Potom řekl Tomášovi: „Dej sem svůj prst a podívej se na mé ruce a dej svou ruku a vlož ji do mého boku a nebuď nevěřící, ale věřící!“ Tomáš mu odpověděl: „Můj Pane a můj Bože.“ Ježíš mu řekl: „Uvěřil jsi, protože jsi mě uviděl? Blahoslavení, kteří uvěřili, ačkoli mě neviděli.“⁶

Věřit sluchu, nebo zraku?

Tomáš uvěřil teprve tehdy, když se přesvědčil zrakem. V Evangelii podle Jana jako by reprezentoval tento učedník zvláštní typ křesťana. Zatímco od apoštola Pavla víme, že víra staví na slyšení zvěsti (srv. Ř 10,17), Tomáš se dožaduje vizuálního ověření.⁷ Jeví se v tomto ohledu jako zástupce racionalistického a empiristického řeckého světa. Ne že by Řekové odmítali sluchové či jazykové přesvědčovací prostředky. Spíš právě naopak – Řekové velmi dobře znali přesvědčovací sílu řeči a v rétorice měli také dobře teoreticky propracované a prakticky nacvičované metody, jak jí využít. Avšak možná právě proto, že měli s přesvědčovacím vlivem řeči své bohaté zkušenosti, Řekové také věděli, že zrak je hodnověrnější než sluch.⁸

Nechávali bychom se však příliš unášet tímto kulturním schématem, kdybychom vyvozovali závěry, že Tomáš byl jediný z apoštolů, kdo potřeboval vizuální důkaz, nebo že dokonce Tomáš nebyl věřící, poněvadž „věřit znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jist tím, co nevidíme“ (Žd 11,1). Nic takového Evangelium podle Jana nepředpokládá. Svědčí pouze o jediném učedníkovi, který uvěřil z nepřímých důkazů, jakkoli i ony byly vizuální. Byl to onen nejmenovaný učedník, kterého Ježíš miloval. O něm jediném tvrdí evangelista, že uvěřil při spatření nitra prázdného hrobu. – Poté, co Šimon Petr místo jakoby úředně ohledal, „vešel dovnitř i ten druhý učedník, který přišel k hrobu dřív. Spatřil vše a uvěřil.“ (J 20,8) Ostatní učedníci kromě Tomáše, který nebyl přítomen, dostali večer na neděli zmrtvýchvstání důkaz. Když přišel Ježíš poprvé, „řekl jim – ‚Pokoje vám‘ – a když to řekl, ukázal jim ruce a bok.“ (J 20,19–20) Tomáš byl tedy proti ostatním v nevýhodě. Nebyl by vzhledem k této své absenci na první nedělní bohoslužbě v křesťanské historii očitým svědkem Kristova zmrtvýchvstání a nebyl by stejně věrohodným apoštolem a plnomocným sloupem víry. Proto se opakování důkazu vlastně dožadoval právem.

Pisatel Evangelia podle Jana tedy zřejmě hraje podle řeckých pravidel, která – jak jsme viděli – upřednostňují očitě svědectví. Jinak je tomu v Evangelii podle Marka. Toto evangelium ve své původní verzi končilo zřejmě tím, jak ženy v neděli ráno

nalezly prázdný hrob a mladík v bílém rouchu jim zvěstoval vzkříšení ústně (Mk 16,8). Zprávy o zjevení Ježíše učedníkům jsou v něm shrnuty až v dodatečném závěru, ve kterém však Ježíš přesto jedenáct apoštolů kárá, že „nevěřili těm, kdo ho viděli vzkříšeného“ (Mk 16,14). Víra založená na nepřímém důkazu vzkříšení a slyšení zvěsti jako by se tu preferovala také u apoštolů, zatímco v Evangelii podle Jana se zdůrazňuje pouze u Tomáše, jehož požadavku Ježíš sice vyhověl, ale pokáral ho za to slovy: „Uvěřil jsi, protože jsi mě uviděl? Blahoslavení, kteří uvěřili, ačkoli mě neviděli.“⁹

Díky Ježíšově výtce a celému příběhu je apoštol Tomáš v tomto evangelii po Šimonu Petrovi a Judovi Iškariotském charakterově nejpropracovanějším učedníkem. Významnější naznačení povahy je zde ještě u Natanaela. Tohoto muže na konci 1. kapitoly evangelia oslovil Filip: „Našli jsme toho, o kterém psal Mojžíš v Zákoně i proroci, Ježíše, syna Josefova z Nazareta.“ Natanael zareagoval větou: „Z Nazareta? Co od-tamtud může vzejít dobrého?“ Pak ale šel za Ježíšem a ten ho uvítal: „Hle, pravý Izraelita, ve kterém není lsti.“ Natanael se zeptal, odkud ho zná, Ježíš vysvětlil, že ho viděl, jak sedí pod fíkovníkem, ještě dříve než ho Filip zavolaal, a Natanael na základě toho vyznal: „Mistře, ty jsi syn Boží, ty jsi král Izraele!“ Ježíš mu na to ale odpoví větou poněkud překvapivou: „Ty věříš proto, že jsem ti řekl, že jsem tě viděl pod tím fíkovníkem?“ (srv. J 1,45–50)

Natanael podle synoptiků nepatří k Dvanácti, ale v Evangelii podle Jana se kromě této epizody na začátku vyskytuje znovu ještě na konci, kde vystupuje beze slov po boku apoštola Tomáše při zázračném rybolovu (srv. J 21,2). Natanael je jakoby Tomášovým protipólem, jakýmsi antitetickým kontrapunktem jeho povahy i jeho úlohy. Zatímco Natanael vyzná víru na samém začátku děje, Tomáš až na jeho konci. Nevěřící Tomáš se na řecký způsob dožaduje empirie, lehkověrný Natanael – pravý Izraelita – věří na základě bezvýznamného Ježíšova slova. Tomáš není blahoslavený, protože uvěřil, až když uviděl, Natanael dostává zaslíbení, že uvidí mnohem větší věci, protože uvěřil vlastně dříve, než něco doopravdy uslyšel. Tomáš se stal jedním z dvanácti vyvolených, Natanael zůstal řadovým

věrným učedníkem... Oba však stojí vedle sebe, když se Ježíš potřetí zjevil učedníkům po svém vzkříšení (srv. J 21,14).

Otroctví víry

Na závěr těchto úvah neuškodí nahlédnout ještě do apokryfní tradice a podívat se na pozoruhodné místo ze začátku Skutků Tomášových. Také zde Tomáš prodělává jakési „obrácení“ a také zde musí v této kuriózní příhodě zahrát rozhodující úlohu Kristus v tělesné přítomnosti. Zatímco v evangelii ve večeradle přiměl Ježíš Tomáše k vyznání pouhým fyzickým zjevením, v tomto apokryfu s ním musí sehrát složitější divadlo – komediální kousek podle scénáře, který si poté zdá se oblíbili též někteří ze starých křesťanských podivínů.¹⁰ – Apoštolové si v přesněji neurčené době po nanebevstoupení Páně a seslání Ducha svatého rozdělili mezi sebou losem jednotlivé národy pro hlásání evangelia. Na Tomáše, zvaného Dvojče, který v těchto apokryfních Skutcích nese ještě druhé jméno Juda, připadla Indie. Tomáš se ale vymlouval, že je pro tak dalekou cestu příliš zesláblý, a tvrdil, že je Hebrej, a nemůže proto hlásat Pravdu mezi Indy. A když se mu v noci dokonce zjevil Ježíš a povzbuzoval ho na cestu, prohlásil: „Pošli mne kamkoli jinam, k Indům nepůjdu.“¹¹ Ježíš proto s Tomášem naložil – velmi do-slovně – podle výroku, který řekl svého času Šimonu Petrovi: „Amen, amen, pravím tobě. Když jsi byl mladší, sám ses přepá-sával a chodil jsi, kam jsi chtěl, ale až zestárneš, vztáhneš ruce a jiný tě přepáše a povede, kam nechceš.“ (J 21,18) Vyhledal na tržišti indického kupce jménem Abbanés a...

...oslovil ho: „Chceš si najmout tesaře?“ On mu odpověděl: „Ano.“ A Pán mu řekl: „Mám jednoho otroka povoláním tesaře a potřebuji ho prodat.“ A hned mu zdálky ukazoval Tomáše a domluvil se s ním na ceně dvaceti stříbrných¹² a sepsal kupní smlouvu tohoto znění: „Já, Ježíš, syn tesaře Josefa, prohlašuji, že jsem prodal svého otroka jménem Judu tobě, Abbanovi, kupci Gundafora, krále Indů.“¹³

Potom následuje Tomášovo vynucené vyznání víry a podrobení se vůli Páně:

Když Abbanés Tomáše uviděl, zeptal se ho: „Je tohle tvůj pán?“ Apoštol odpověděl: „Ano, to je můj Pán.“ Kupec řekl: „Právě jsem tě od něho koupil.“ A apoštol mlčel. Druhý den ráno apoštol vykonal modlitbu a poprosil Pána: „Půjdu, kam chceš, pane Ježíši, ať se stane tvá vůle.“ Potom šel za kupcem Abbanem a nevzal si s sebou nic, jen stříbro, za které byl prodán. Pán mu je totiž předtím dal s těmito slovy: „Tady máš to, za co jsi byl oceněn...“¹⁴

V tomto úvodu k apokryfu je Tomáš opět nápadným protipólem jiného učedníka, tentokrát nešťastného Judy Iškariotského. Srovnání je signalizováno jménem Juda a je tentokrát pochopitelně velmi ošemetné, nicméně nacházíme se na apokryfní půdě... Zatímco služebník Juda prodal svého Pána za třicet stříbrných (srv. Mt 26,15), Pán prodal služebníka Tomáše za cenu podobnou, ale přiměřeně menší.¹⁵ Výsledkem obchodu bylo v obou případech naplnění Boží vůle na prodávané osobě. Bylo by možné konstruovat ještě další analogie, ale v tomto případě by to bylo už asi násilné.

Zkoušky víry

Tomáš v podání úvodních paragrafů Skutků Tomášových je tedy v trochu jiné situaci než v Evangelii podle Jana. Tomáš tu není apoštolem nevěřícím, nýbrž rebelujícím proti vůli Páně, který se podvolí, až po rozhodném a v jistém smyslu násilném zásahu Ježíšově. V evangelii představuje naproti tomu učedníka, který pouze odmítá uvěřit ve vzkříšení na základě slyšeného svědectví. Zde se jedná o racionální, poznávací stránku víry, tam o stránku volní, rozhodovací. Schéma příběhu ve *Skutcích* nicméně staví na základech, které jsou položeny v evangelii. Mohli bychom říct, že Tomášova víra a jeho vyznání, ke kterému dospěl v evangelii, je ve *Skutcích* podrobeno zkoušce. Tomáš na kupcovu otázku odpovídá:

„Ano, to je můj Pán.“ A když mu kupec oznámil: „Právě jsem tě od něho koupil,“ apoštol mlčel. Nepopřel tedy své vyznání, i když pro něho znamenalo citelné přehodnocení životního poslání. Spojení těchto dvou zcela odlišných textů názorně ukazuje dvě různé stránky konverze, které bývají odděleny také v reálném lidském životě. Předchozí vyznání bývá často podrobováno zkoušce, když přináší praktické důsledky pro životní rozhodování. Potřeba obrácení v životě křesťana proto nikdy nepřestává. Ani pro Tomáše nepřestala v evangelii jeho vyznáním nebo ve *Skutcích* jeho podrobením se. Ve *Skutcích* totiž čteme, že si Tomáš na cestu do Indie nesl stříbro, za které byl prodán, takže se mohl – či musel – každý den znovu rozhodovat, nemá-li se z otroctví vykoupit a zvolit svou cestu namísto cesty Páně.

Poznámky

1. Dvě strofy z velikonoční sekvence *O filii et filiae* od Jeana Tisseranda OFM (1494).
2. Bohatším zdrojem látky k tomášovské tematice jsou teprve dobrodružné apokryfní *Skutky Tomášovy* (Skutky Tomášovy. Překl. J. Bartoň, J. A. Dus. In: *Příběhy apoštolů. Novozákonní apokryfy II.* Vyšehrad, Praha 2003, s. 358–443). Ty však hovoří až o době apoštolova misijního působení a my se u nich krátce zastavíme až v závěru.
3. V Evangelii podle Jana se termín Dvanáct příliš nepoužívá. Je tu pouze třikrát v 6. kapitole (67–71) a jednou v kapitole 20 (24).
4. Srv. např. Mt 16,21–23, nebo Mt 20,20–28 a par. Mk 10,35–45.
5. Srv. J 18,25–27 a paralelní místa u synoptiků.
6. J 20,25–29 (překlad autorův).
7. Tomáš se dožaduje rovněž ověření hmatem, formulace citované perikopy evangelia nicméně implikuje, že mu stačil nakonec jen zrakový vjem a nepotřeboval už hmatovou empirii, kterou mu Ježíš nabízel také.
8. Srv. např. Hérodotos, *Historiae* I 8,10–11.
9. V širším novozákonním kontextu by však i taková víra mohla mít svou hodnotu. Když totiž v Evangelii podle Lukáše boháč vězící v pekelných mukách chtěl po otci Abrahámovi, aby poslal blaženého Lazara s varováním k jeho bratrům, Abrahám odpověděl:

- děl: „Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.“ (L 16,31)
10. Srv. např. Palladios, *Historia Lausiaca* 37 (*Poučné příběhy pro komořího Lausa*. Překl. J. Pavlík, Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, Praha 2002, s. 63–64).
 11. Srv. *SkTm* 1 (Bartoň, Dus, s. 358).
 12. Uvádím částku podle syrské verze textu. Srv. pozn. 124 k *SkTm* 2 (Bartoň, Dus, s. 359).
 13. *SkTm* 2 (Bartoň, Dus, s. 358–359). Jedině na tomto místě je Juda Tomáš uváděn ve *Skutcích Tomášových* pouhým prvním jménem.
 14. *SkTm* 2–3 (Bartoň, Dus, s. 359).
 15. Komentátoři odkazují ovšem častěji spíše na cenu, za kterou byl prodán Josef do Egypta (srv. Gn 37,28).

MARIA MAGDALÉNA

MIREIA RYŠKOVÁ

Příběhů se ženami je v Novém zákoně relativně málo. Navíc zůstávají tyto ženy velmi často bezejmenné nebo se ke jménu neváže nějaký konkrétnější příběh. Nejznámější scény jsou se ženami, které Ježíšovy pomazaly hlavu nebo nohy (z nichž pouze v J 11,1 a 12,3 je žena jmenována jako Marie, sestra Marty), scéna se ženou (ovšem anonymní a teprve ve středověku ztotožněnou s Marií Magdalénou) obviněnou z cizoložství, scéna s cizoložnou ženou (J 8,1–11), scény s Marií a Martou v Lukášově a Janově evangeliu, se ženami pod křížem a u hrobu (jejichž jména jsou evangelisty uváděna, byť ne zcela jednotně), které se staly i prvními adresátkami zvěsti o Ježíšově zmrtvýchvstání. Anonymní i neanonymní ženy patřily do širšího okruhu Ježíšových učedníků a následovníků, musely jím být tedy stejně jako muži uchváceny, nadšeny, a proto ho následovaly. V Pavlových listech i ve Skutcích apoštolů se sice vyskytují konkrétní ženská jména, ale o jejich nositelkách se dozvídáme jen velmi málo. Jednou z výjimek je postava Marie Magdalény, která nepřestává vzbuzovat zájem až do současnosti, ačkoliv nám mnoho důležitých informací o jejím životě i vztahu k Ježíšovi a učedníkům zůstává nedostupných. O to víc její postava láká už od starověku k různým dohadům až fantastickým hypotézám.

Tradiční obraz Marie Magdalény

Maria/Maří Magdaléna získala v dějinách pověst obrácené prostitutky a velké kajčnice, jak dokazují mnohá vyobrazení.¹ V poslední době přitahuje její postava také pozornost spisovatelů